

PŘEHLED VÝZKUMŮ

49

Brno 2008

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 49

Volume 49

Číslo 1–2

Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Freisinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander RuttKay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliáčik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balász Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Vrcholně středověká lotová závaží z českých a moravských lokalit.
Gruna, Hradisko (vlevo); Písek, u Šarlatského rybníka (v popředí); Ví-
cov, Městisko (vpravo dole); Boskovice, hrad (vpravo nahoře). Srov.
studii J. Doležela v tomto svazku. Foto P. Smékal.

*Medieval cup nested weights from czech and moravian sites. Gruna,
Hradisko (left); Písek, u Šarlatského rybníka (front); Vícov, Městisko
(bottom right); Boskovice, castle (top right). Cf. the article by J. Dole-
žel in this volume. Photo by P. Smékal.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Arch, spol. s r. o.
Charbulova 3a
618 00 Brno-Černovice

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

Roč. 49, 2008, č. 1-2

91087/09

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2008
Náklad 450 kusů

Copyright ©2008 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. and the authors.

K 556, K 575, K 578, K 580, K 582, K 583). Kromě keramiky v nich byly nalezeny žernovy, část lidského skeletu (K 513), kompletní kostra koně (K 541) a ve dvou případech (K 558, 578) dvojice koster šelem (psů). Nejpozoruhodnější nález nepochybně představovala čtvercová zemnice (K 577). Byla vyhřívána krbem, postaveným z kamenných bloků, a čtveřice kulových jamek v rozích naznačovala konstrukci střechy. Obilní jáma K 582 s ní zřejmě vytvářela funkční celek.

Martin Geisler

Literatura

Gelsler, M. 1987: Záchraný výzkum v Brně-Medlánkách (okr. Brno-město), *Přehled výzkumů 1984*, 74–75.

Resumé

Brno (Kat. Královo Pole, Bez. Brno-město). Purkyňova, Hradecká Strasse. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

BRNO (K. Ú. TUŘANY, OKR. BRNO-MĚSTO)

„Švédské valy“ (Švédské šance, Pod Tuřankou), p. č. 3521/0, 3557/0, 3558/0. Vojenský tábor. Lom na vápenec. Záchraný výzkum.

V souvislosti s rozsáhlou výstavbou brněnské průmyslové zóny – Černovická terasa – byl proveden na akci CTP B 1.1 v letech 2006–2007 záchraný archeologický výzkum na JV svahu Švédských šancí. Bylo zjištěno osídlení z pravěku, ale také z období středověku–novověku. Nejspíše do 15.–17. stol. lze datovat pozůstatky mělkých překřížených a rovnoběžných žlabů, zjištěných na Z a JZ okraji zkoumaného areálu. Není vyloučeno, že se jedná o pozůstatky konstrukcí dřevěných staveb (tribun, skladišť, stájí), které sloužily pro provizorní vojenské tábory. Některé situace naznačují využívání této polohy ještě v 19. stol., kdy zde měla vojska rakouské armády výcvikový vojenský tábor. Za císaře Františka I. v r. 1834 bylo na Tuřanské terase soustředěno údajně až 30 000 vojáků. Pro existenci tribun či skladištních boxů by svědčilo uspořádání žlábků v podobě husté mřížové sítě. Formace žlábků tvořily minimálně 3 bloky, které byly od sebe odděleny asi 5 m širokými mezerami, jež vyplňovaly drobné obdélníkové žlábkové jámy. Některé rovnoběžné žlábkové jámy byly zase ukončeny kulovými jámami nebo se pravouhle lomily. Z výplně žlábků pochází mizivé množství nálezů. Převážně se jednalo o drobné zlomky pravěké a novověké keramiky (ojediněle snad i stavební keramika, střešní tašky?). Z průzkumu plochy detektorem byly dále získány: železný čtyřhranný kovaný hřebík, zlomky drátků, měděné ozdobné kování skříňky či mošny, zlomek dalšího měděného kování a pokroucená kovová lžice. Systémy žlabů navazují na situace zjištěné výzkumem na ploše CTP B 1.2 v roce 2006. Tehdy se zřejmě podařilo prozkoumat část prozatímního tábora švédské armády z období třicetileté války, z r. 1643, kdy proběhlo první obléhání Brna Švédy.

Z r. 1860 pochází mince (krejcar), která byla nalezena v zásypu většího lomu na vápenec v S části zkoumané plochy. Lom sloužil zřejmě ke šterkařským účelům pro potřeby zemědělství a stavbu silnic.

Petr Kos

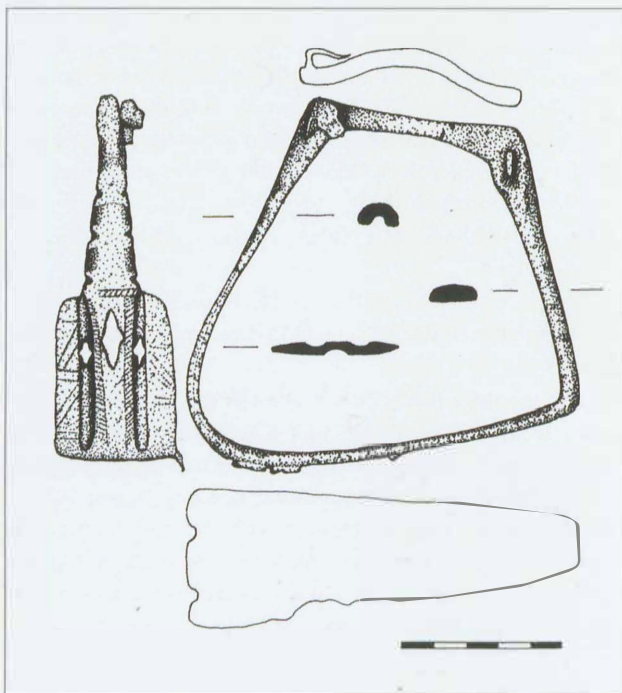
Resumé

Brno (Kat. Tuřany, Bez. Brno-město). „Pod Tuřankou“. Mittelalter–Neuzeit. Militärlager. Kalksteinbruch. Rettungsgrabung.

BRNO (K. Ú. ÚTĚCHOV, OKR. BRNO-MĚSTO)

Středověk. Ojedinělý nález. Povrchový sběr. Soukromá sbírka.

V roce 2007 prováděl amatérský badatel J. Šimo z Brna poměrně systematickou povrchovou prospekci zaniklých úvozových cest na katastru obce Útěchova. Při této příležitosti se mu mimo větší množství podkov a několika zlomků ostruh a udidel podařilo nalézt i poměrně bohatě zdobený asymetrický třmen.

Obr. 52: Brno-Útěchov. Zdobený třmen ze zaniklé úvozové cesty. Abb. 52: Brno-Útěchov. Der verzierter Steigbügel aus dem verfallenen Hohlweg.

Jedná se o artefakt o celkové délce 113 mm a váze 162 g. Závěs třmene je tvořen 69 mm dlouhým, obloukovitě prohnutým ramenem oválného průřezu. Zčásti závěsu byla původně tvořena ramenem, dnes dochovaným pouze v nepatrném torzu, které bylo zhotoveno z plochého železného pásu o šíři 10 mm a zjištěné maximální síle 2 mm. Pravé rameno třmene o délce 91 mm

je zhotoveno z železného, mírně profilovaného pásku, jehož šířka se směrem ke stupadlu plynule rozšiřuje z původních 5 na 18 mm. Oproti tomu se jeho tloušťka směrem ke stupadlu plynule snižovala z 11 na 3 mm. Levé, zdobené rameno třmene o délce 113 mm bylo zhotoveno z obdobného železného pásku jako rameno pravé. Proti němu však bylo opatřeno výrazným vnitřním prožlabením a přibližně po polovině své délky mění svůj průřez a výrazně i šířku. Šířka ramene se totiž směrem ke stupadlu plynule rozšiřovala z původních 6 na 12 mm, po polovině své délky však bylo rameno oboustranně odsazeno a dosáhlo šířky 33 mm. Směrem ke stupadlu se dále plynule rozšiřovalo na konečných 41 mm. Na takto rozšířenou boční plochu ramene pak byla aplikována výzdoba, sestávající ze tří poměrně hlubokých žlábků, z nichž dva byly situovány na vnější plochu a prostřední z nich probíhal přibližně středem vnitřní plochy ramene. Do těchto žlábků pak byly vyraženy košočtverečné otvory. Vnější boční plocha ramene je dále pokryta i rytou výzdobou v podobě různě kombinovaných linií. Posledním výzdobným prvkem je pak plastické ztvárnění svrchní poloviny nerozšířené boční plochy ramene. Třmen je konečně ukončen stupadlem, zhotoveným z plochého železného pásku o síle 3 mm, jehož šířka se směrem od pravého k levému ramenu plynule rozšiřuje z původních 20 na 42 mm. Vnější hrana stupadla byla patrně původně opatřena nepatrným přehybem, který se však dodnes dochoval pouze v drobném zlomku. Na spodní ploše stupadla je dobře patrný kovářský spoj. Navíc jsou na svrchní i spodní ploše pozorovatelné zbytky plátování žlutým kovem, jehož charakter snad bude upřesněn po provedené konzervaci předmětu.

Svým tvarem má studovaný třmen asi nejbližší k nedávno vyčleněnému typu VIb, jehož dobu užívání autor typologického systému spatřuje zejména v průběhu 2. poloviny 15. století a částečně i na počátku století následujícího (Świątosławski 1990, 61–64). Z území České republiky nám není prozatím znám analogický exemplář a i na území Evropy bychom jej jen těžko hledali. Nejbližší k němu má asi torzo třmene z neznámé lokality, které dnes chová ve svých sbírkách Muzeum Archeologiczne v Krakowie; torzo je datováno do závěru 15. století (Świątosławski 1990, 61, 121), kam s největší pravděpodobností můžeme klást i vznik námi studovaného třmene.

Lenka Sedláčková, Petr Žákovský

Literatura

Świątosławski, W. 1990: Strzemiańskie średniowieczne z ziem Polski. Łódź.

Resumé

Im Jahre 2007 hat der Hobbyforscher J. Šimo aus Brno eine ziemlich systematische oberflächliche Forschung der erloschenen Talwegen im Gemeindegebiet Útěchov durchgeführt. Bei dieser Gelegenheit ist ihm gelungen, außer einer größeren Menge von Hufeisen, einiger Bruchstücken von Sporen und Zaumzeugen, auch einen ziemlich reichverzierten asymmetrischen Steigbügel zu finden. Den kann man zum Typ VIb nach W. Świątosławski einordnen. Auf Grund dessen, lässt sich mit größtmög-

licher Wahrscheinlichkeit die Entstehung des erforschten Steigbügels an das Ende des 15. Jahrhunderts datieren.

BZENEC (OKR. HODONÍN)

„Babí“. Středověk–novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Výkopové práce při stavbě inženýrských sítí pro areál firmy RI Okna Bzenec v trati Babí byly podnětem k provedení záchraného výzkumu (ZM ČR 1 : 10 000, kladový list 35 – 11 – 11, okolí bodu 361/347 mm od Z/J s. č.). Od úrovně horní vrstvy ornice, promísené hnojnými nálezy drobných novověkých střepků, se na profilech vyskytovala obdobná stratigrafie. Jednalo se o kulturní vrstvu se zlomky keramiky mladší doby bronzové, vzniklou z hlinitého půdního typu na výrazné písčité duně. Celkově bylo v těchto místech zachyceno 10 objektů. Podle vzorkování náležely nejméně 3 z nich již zmiňovanému období (viz kap. Doba bronzová), 2 lze přiřadit středověku až novověku, zbylé nepřinesly chronologicky signifikantní nálezy.

Jaromír Šmerda

Resumé

Bzenec (Bez. Hodonín). „Babí“. Mittelalter–Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

ČEJKOVICE (OKR. HODONÍN)

Peckova ulice, č. p. 67 až 66. Středověk–novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Během stavby kanalizace podél hlavní komunikace a řadovou zástavbou byly v listopadu 2007 dokumentovány dvě archeologicky pozitivní situace, které jsou na ZM ČR 1: 10 000, kladový list 34 – 21 – 20, určeny okolím bodu o souřadnicích 78/214 mm od Z/J s. č. První z nich byla zachycena před domem č. p. 67, kde se na obou profilech pod recentními vrstvami silnice a chodníku nacházela kulturní vrstva se středověkou i novověkou keramikou. Z ní se těsně u sebe zahlubovaly do správového podloží tři objekty s vanovitým dnem, datovatelné do stejného období jako zmiňovaná vrstva. Druhou aktivitu představovala zcela zasypaná podzemní chodba s tunelovitým profilem o šířce cca 280 cm a výšce nejméně 190 cm, nacházející se před domem č. p. 66. Vzhledem k akutnímu statickému zajištění frekventované trasy nebylo reálné zjistit další rozsah tohoto prostoru. Hlavním důvodem budování takovýchto chodeb, stejně jako u ostatních lochů, byla patrně možnost nerušeného přístupu k zásobám, případně refugiální funkce.

Jaromír Šmerda

Resumé

Čejkovice (Bez. Hodonín), Peckova Gasse Nr. 67 bis 66. Mittelalter – Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.